

Regionálne centrum
■ sociálnej ekonomiky Prešov

Ročná správa 2024 o rozvoji sociálnej ekonomiky v Prešovskom kraji

www.employment.gov.sk | www.eurofondy.gov.sk | www.eurofondy.praca.gov.sk

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

OBSAH

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK	2
ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV	3
1. ČINNOSŤ REGIONÁLNEHO CENTRA SOCIÁLNEJ EKONOMIKY ZA ROK 2024	4
1.1 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O RCSE	4
1.2 AKTIVITY A VÝSTUPY ČINNOSTI RC SE	5
2 AKTUÁLNA SITUÁCIA A POTENCIÁL PRE ROZVOJ SOCIÁLNEJ EKONOMIKY V DANOM KRAJI	9
2.1. POTENCIÁL PRE ROZVOJ EKOSYSTÉMU SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V DANOM KRAJI.....	9
2.2 SÚČASNÁ SITUÁCIA V SOCIÁLNO M PODNIKANÍ V DANOM KRAJI	14
3. PRÍKLADY DOBREJ PRAXE VO VYBRANÝCH SOCIÁLNYCH PODNIKoch V DANOM KRAJI	22

ZOZNAM SKRATIEK A ZNAČIEK

- BA – Bratislavský
- BB – Banskobystrický
- CHD – chránená dielňa
- CHP – chránené pracovisko
- CKJ – centrálna koordinačná jednotka
- DPH – daň z pridanej hodnoty
- FO – fyzické osoby (podnikatelia)
- KE – Košický
- MPSVaR SR - Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky
- NO – neziskové organizácie
- NP IPSP – národný projekt Investičná pomoc pre sociálne podniky – nenávratná zložka
- NP ISE – národný projekt Inštitút sociálnej ekonomiky
- NR – Nitriansky
- NRO – najmenej rozvinutý okres
- OS – obchodné spoločnosti
- OZ – občianske združenia
- PO – Prešovský
- RC SE – regionálne centrum sociálnej ekonomiky
- RSP – registrované sociálne podniky
- SE – sociálna ekonomika
- SK – samosprávny kraj
- TN – Trenčiansky
- TT – Trnavský
- VUC – vyšší územný celok
- ZA - Žilinský
- ZD – základné dokumenty
- ZnO – znevýhodnené osoby
- ZrO – zraniteľné osoby
- ZP – zdravotné postihnutie

ZOZNAM TABULIEK A GRAFOV

Tab. č. 1 Prehľad pracovníkov RC SE v roku 2024

Tab. č. 2 Prevádzkovo-technické zabezpečenie RC SE

Tab. č. 3 Prehľad konzultácií a zrealizovaných stretnutí RC SE podľa miesta stretnutia v roku 2024

Tab. č. 4 Prehľad konzultácií a zrealizovaných stretnutí RC SE podľa predmetu rokovania v roku 2024

Tab. č. 5 Prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa jednotlivých krajov za rok 2024

Tab. č. 6 Prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa jednotlivých krajov za obdobie rokov 2018 - 2024

Tab. č. 7 Zoznam RSP so zrušeným/vráteným štatútom RSP k 31.12.2024 a dôvody zrušenia/vrátenia štatútu (len za rok 2024, nie sumárne)

Tab. č. 8 Prehľad zamestnancov v RSP v SR podľa krajov k 31.12.2024

Tab. č. 9 Prehľad zamestnancov v RSP v danom kraji podľa právnej subjektivity podnikov k 31.12.2024

Tab. č. 10 Využívanie vybraných nástrojov priamej a nepriamej podpory sociálneho podnikania v danom kraji v roku 2024

Tab. č. 11. Spolupráca RC SE s inými organizáciami pri poskytovaní informácií a poradenstva a sieťovanie, spolupráca s vysokými a strednými školami, spolupráca v rámci memoránd aj mimo nich v roku 2024

Graf č.1: Počet RSP v jednotlivých krajoch SR k 31.12.2024

Graf č. 2 : Počet RSP podľa druhu v danom kraji k 31.12.2024

Graf č. 3 : Počet RSP podľa právnej subjektivity v danom kraji k 31.12.2024

Graf č. 4: Vývoj počtu vzniknutých RSP v danom kraji k 31.12.2024

Graf č. 5 : Počet RSP podľa právnej subjektivity v danom kraji vzniknutých v roku 2024

Graf č. 6: Prehľad o počte zamestnancov RSP v danom kraji k 31.12.2024

Graf č. 7: Prehľad o počte ZnO a ZrO v RSP v danom kraji k 31.12.2024

1. ČINNOSŤ REGIONÁLNEHO CENTRA SOCIÁLNEJ EKONOMIKY ZA ROK 2024

Rok 2024 bol pre Regionálne centrum sociálnej ekonomiky rokom zmien, kedy sa zmenilo nielen priestorové, ale aj personálne obsadenie centra. Naša intenzívna práca a angažovanosť priniesli hmatateľné výsledky, ktoré sa prejavili v náraste počtu registrovaných sociálnych podnikov, ako aj v zlepšení kvality podpory poskytovanej už existujúcim registrovaným sociálnym podnikom. Vďaka vzájomnej spolupráci sa nám podarilo rozšíriť počet registrovaných sociálnych podnikov a prehĺbiť spoluprácu medzi verejným a súkromným sektorom, čím sa podstatne zlepšila kooperácia medzi aktérmi v oblasti sociálnej ekonomiky.

Aktuálny stav nášho centra je stabilný s výhľadom na ďalší rozvoj a zlepšenie našich aktivít. Stojíme pred významnými výzvami, ktoré si vyžadujú inovatívne a flexibilné prístupy, no zároveň veríme, že naše dlhodobé vízie a konkrétne ciele nám umožnia dosiahnuť ešte väčší pozitívny dopad na miestne komunity a ich rozvoj.

Našou víziou je poskytovať odborné poradenstvo a podporu na vysokej odbornej úrovni, s dôrazom na trvalo udržateľné riešenia, ktoré prispievajú k rozvoju spoločnosti a umožnia vytvárať ekosystém, kde sociálna zodpovednosť a ekonomický rast pôjdu ruka v ruku.

V najbližšom období sa chceme zamerať na ďalšiu podporu inovácií v oblasti sociálnej ekonomiky a skvalitňovanie poskytovaného poradenstva absolvovaním ďalšieho vzdelávania. V krátkodobom horizonte sa chceme orientovať na šírenie osvedčenej praxe v oblasti sociálneho podnikania prostredníctvom príkladov dobrej praxe. Zameriame sa na organizovanie workshopov a neformálnych stretnutí so sociálnymi podnikateľmi, čím podporíme vzájomnú výmenu skúseností a odborných poznatkov. Podporu sieťovania a vytvárania partnerstiev medzi sociálnymi podnikmi, verejnými inštitúciami a súkromným sektorom. V rámci týchto aktivít budeme iniciovať výmenu informácií a „best practices“, čím zabezpečíme efektívnejšie prepojenie aktérov sociálnej ekonomiky. Tento krok je kľúčový pre posilnenie záujmu o integráciu sociálnych podnikov do miestnych a regionálnych stratégií najmä v súvislosti s aplikovaním spoločensky zodpovedného verejného obstarávania.

Veríme, že s pokračujúcim nasadením, odborným rastom a spoločným úsilím medzi všetkými zúčastnenými stranami sa nám podarí tieto ciele nielen naplniť, ale aj vytvoriť stabilný základ pre ďalší rozvoj sociálnej ekonomiky v rámci Prešovského samosprávneho kraja.

1.1 ZÁKLADNÉ INFORMÁCIE O RCSE

Regionálne centrum sociálnej ekonomiky v Prešove bolo zriadené dňa 1.8.2018

Tab. č. 1 Prehľad pracovníkov RC SE v roku 2024

Meno a priezvisko	Pracovná pozícia	Pracovný pomer
PhDr. Lenka Kurhajcová, PhD.	Odborný konzultant RC SE - špecialista	od 1.9.2018 - trvá
Mgr. Martina Drobňáková, PhD.	Odborný konzultant RC SE	od 1.4.2019 - trvá
PhDr. Ing. Svetlana Pavlovičová, MBA	Odborný konzultant RC SE	od 15.1.2024 - trvá
Mgr. Patrícia Vnenková	Odborný konzultant RC SE	od 15.1.2024 - trvá

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

Tab. č. 2 Prevádzkovo-technické zabezpečenie RC SE

Adresa RCSE		
Ulica, číslo: Levočská 5	PSČ: 08001	Mesto: Prešov
Popis priestorov a dostupnosť:		
<p>Priestory RC SE Prešov sú v priestoroch MIRRI Prešov, ktoré sídli v komerčnej biznis budove spoločnosti BED na začiatku pešej zóny mesta Prešov. Budova sa nachádza pri hlavnej ceste, na križovatke výpadoviek na Poprad, Bardejov, Sabinov. Subjekty, ktoré majú záujem navštíviť RC SE Prešov nemajú problém identifikovať budovu, kanceláriu RCSE, keďže v budove sídli aj spoločnosť ako VSE a.s., Kataster Prešov, poisťovňa Dôvera atď. a nielen Prešovčanom je táto budova známa.</p> <p>Pre záujemcov o návštevu RCSE PO sú dostupné parkoviská v tesnej blízkosti budovy, je taktiež dobre dostupná peši aj MHD.</p> <p>Samotné RC SE disponuje kanceláriou pre zamestnancov. V prípade potreby je možné prenajať si zasadacie priestory. V kancelárii je pripojenie na internet, počítačové vybavenie, ako aj projektor pre online stretnutia.</p>		
Otváracie hodiny:		
<p>PO: 8:00 - 15:00 UT: 8:00 - 15:00 STR: 8:00 - 17:00 ŠTV: 8:00 - 15:00 PIA: 8:00 - 14:00</p>		

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

1.2 AKTIVITY A VÝSTUPY ČINNOSTI RC SE

Táto kapitola sa zameriava na kľúčové aktivity a výstupy, ktoré sú výsledkom činnosti Regionálneho centra pre sociálnu ekonomiku. Pojednáva o konkrétnych aktivitách, ktoré regionálne centrum realizuje v rámci svojej činnosti a na výstupy týchto aktivít, ktoré prispievajú k napĺňaniu cieľov sociálnej ekonomiky. Cieľom je poskytnúť komplexný pohľad na to, akými spôsobmi regionálne centrum prispievajú k rozvoju sociálnej ekonomiky.

Tab. č 3 Prehľad konzultácií a zrealizovaných stretnutí RC SE podľa miesta stretnutia v roku 2024

Spolu	Počet konzultácií/stretnutí podľa miesta stretnutia		
	v RC SE	v teréne	telefonicky/ mailom/ online
552	41	174	337

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

V tabuľke č. 3 je znázornený celkový počet konzultácií a zrealizovaných stretnutí. V roku 2024 bolo zrealizovaných 552 konzultácií.

Miesto stretnutia je rozdelené do troch kategórií, ktoré ukazujú, kde a akým spôsobom prebiehali konzultácie.

V RC SE sa uskutočnilo 41 stretnutí, čo tvorí len 7,4% všetkých stretnutí. Tento nízky podiel môže byť spôsobený aj tým, že v roku 2024 sa regionálne centrum sťahovalo a v aktuálnych priestoroch sa nachádza od mája 2024.

V teréne bolo zrealizovaných 174 stretnutí, čo tvorí 31,5% podiel konzultácií priamo u klienta, to ukazuje, že osobný kontakt v priestoroch záujemcu o sociálne podnikanie, prípadne už

registrovaného sociálneho podniku je dôležitý. Konzultácie v teréne sú stále významné a tvoria podstatnú časť (takmer tretinu) všetkých stretnutí.

Najväčšiu časť, až 61% tvoria konzultácie zrealizované na diaľku, čo môže odrážať zvýšený dôraz na flexibilitu a dostupnosť služieb.

Tab. č. 4 Prehľad konzultácií a zrealizovaných stretnutí RC SE podľa predmetu rokovania v roku 2024

Obdobie	Stretnutia celkom	Predmet rokovania		
		Založenie RSP	Otázky k zákonu č. 112/2018 Z. z. u existujúcich RSP	Ostatné
Január 2024	35	11	21	3
Február 2024	37	19	15	3
Marec 2024	42	14	22	6
Apríl 2024	37	19	12	6
Máj 2024	50	16	27	7
Jún 2024	72	24	40	8
Júl 2024	55	13	41	1
August 2024	44	12	31	1
September 2024	51	16	33	2
Október 2024	53	37	14	2
November 2024	42	21	16	5
December 2024	34	20	12	2
SPOLU	552	222	284	46

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

V roku 2024 Regionálne centrum sociálnej ekonomiky v Prešove zrealizovalo 552 konzultácií. V tabuľke č. 4 je uvedený prehľad stretnutí podľa predmetu rokovania. So zameraním na založenie registrovaného sociálneho podniku bolo zrealizovaných 222 konzultácií.

Konzultácie týkajúce sa konkrétnych otázok a problémov v súvislosti so zákonom 112/2018 Z.z. s existujúcimi RSP boli zrealizované v počte 284.

V súvislosti s mesiacmi, môžeme konštatovať že najviac stretnutí bolo v júni (72) a v júli (55). Najmenej stretnutí bolo zrealizovaných v decembri (34), čo je bežné kvôli sviatočnému obdobiu a menšiemu počtu pracovných dní.

Otázky týkajúce sa zákona č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch, tvorili najpočetnejšiu kategóriu, čo svedčí o potrebe pravidelnej podpory a konzultácií u existujúcich RSP. Konzultácie s témou „informácie k založeniu registrovaného sociálneho podniku“ tvoria významnú časť, čo odráža kontinuálny záujem o zakladanie nových registrovaných sociálnych podnikov.

Tab. č. 5 Prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa jednotlivých krajov za rok 2024

Kraj RC SE	Celkový prírastok RSP v danom kraji za rok 2024	RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE za rok 2024					
		Počet RSP v danom kraji	Počet RSP mimo daný kraj	V NRO	Obecné podniky	Transformované z CHD/CHP	% asistencie RC SE pri registrácii RSP
BA							
BB	8	8	0	3	1	0	87,5%
KE	5	5	0	3	2	1	100%
NR	10	8	2	0	8	0	100%
PO	6	6	0	5	1	0	100%
TN	3	1	2	0	0	0	100%
TT	5	4	1	0	0	0	100%
ZA	12	12	0	0	4	2	99%
SPOLU	49	44	5	11	16	3	

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

Tabuľka č. 5 uvádza prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa jednotlivých krajov za rok 2024. V danej tabuľke v rámci Prešovského samosprávneho kraja vykazuje RC SE Prešov maximálnu úspešnosť a zapojenie kde 100% nových RSP vzniklo s jeho asistenciou. Väčšina podnikov je z menej rozvinutých regiónov v rámci PSK. Sociálny podnik založený samosprávou bol v roku 2024 v počte 1.

Tab. č. 6 Prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa jednotlivých krajov za obdobie rokov 2018 – 2024

Kraj RC SE	Celkový počet zaregistrovaných RSP v danom kraji*	RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE					
		Počet RSP v danom kraji	Počet RSP mimo daný kraj	V NRO	Obecné podniky	Transformované z CHD/CHP	% asistencie RC SE pri registrácii RSP
BA							
BB	106	105	1	15	14	25	92,37%
KE	91	88	5	51	30	5	96,7%
NR	55	51	4	0	22	9	90,91%
PO	91	91	2	73	38	0	95,6%
TN	96	86	10	0	11	16	89,5%
TT	63	54	9	0	8	5	85,71%
ZA	112	102	6	0	28	8	91,07%
SPOLU	614	577	37	139	151	68	

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

*celkový počet zaregistrovaných RSP v danom kraji vrátane už zaniknutých štatútov RSP

**vznik RC v 2019

Tabuľka č. 6 uvádza prehľad RSP, ktoré vznikli za asistencie RC SE podľa krajov od ich vzniku. V tejto časti sa zameriame na analýzu RC SE Prešov, kde môžeme konštatovať, že až 95,6 % podnikov vzniklo za podpory regionálneho centra sociálnej ekonomiky.

Regionálne centrum sociálnej ekonomiky má významný vplyv na vznik nových sociálnych podnikov a vysoká miera podpory naznačuje silnú spoluprácu a efektívnu podporu pre začínajúcich sociálnych podnikateľov. S 38 obecnými podnikmi v rámci registrovaných sociálnych podnikov je vidieť, že samosprávy participujú na sociálnom podnikaní, čo môže prispieť k lepšej integrácii a riešeniu lokálnych problémov a výziev.

2 AKTUÁLNA SITUÁCIA A POTENCIÁL PRE ROZVOJ SOCIÁLNEJ EKONOMIKY V DANOM KRAJI

2.1. POTENCIÁL PRE ROZVOJ EKOSYSTÉMU SOCIÁLNEHO PODNIKANIA V DANOM KRAJI

Strategické dokumenty a programy s dopadom na sociálnu ekonomiku v danom kraji

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja (PHSR PSK). PHSR PSK 2021-2030 je základným strategickým dokumentom kraja, ktorý definuje priority a ciele rozvoja na obdobie rokov 2021 až 2030. Dokument sa zameriava na rôzne oblasti, vrátane sociálnej ekonomiky, a slúži ako nástroj pre čerpanie verejných prostriedkov a eurofondov.

Na základe identifikovaných problémov boli stanovené špecifické ciele, strategické ciele a priority, ktoré boli bližšie rozpracované v strategicko-programovej a realizačno-finančnej časti dokumentu. Prioritami kraja na obdobie rokov 2021-2030 sú:

- **Priorita 1** - Inovatívna a konkurencieschopná ekonomika
- **Priorita 2** - Kvalitnejšie životné podmienky obyvateľov kraja
- **Priorita 3** - Rozvinutá infraštruktúra a energetika v priaznivo životnom prostredí
- **Priorita 4** - Strategické riadenie územia a územne vyvážený rozvoj

VÍZIA rozvoja Prešovského kraja do roku 2030:

Prešovský kraj – región poskytujúci svojim obyvateľom rovné šance a všestranné možnosti rozvoja, rozumne využívajúci svoj vnútorný potenciál pri podpore regionálnej ekonomiky s ohľadom na udržateľné využívanie zdrojov.

Samotná vízia vytvorila platformu pre rozhodnutie a následné rozpracovanie 4 priorít na 6 strategických cieľov pokrývajúcich aktuálne hlavné témy:

Priorita 1

Strategický cieľ 1.1 • Zvýšiť ekonomickú výkonnosť kraja s dôrazom na inovatívnosť a udržateľnosť podnikateľského prostredia a trhu práce.

Strategický cieľ 1.2 • Podporiť rozvoj cestovného ruchu a kultúry využitím vysokého endogénneho potenciálu kraja.

Priorita 2

Strategický cieľ 2.1 • Zlepšiť zdravie obyvateľov, zvýšiť ich bezpečnosť a budovať inkluzívnu a vzdelanú občiansku spoločnosť.

Priorita 3

Strategický cieľ 3.1 • Vytvoriť udržateľný model rozvoja dopravnej infraštruktúry a udržateľnej energetiky na území kraja.

Strategický cieľ 3.2 • Zlepšiť stav životného prostredia a adaptovať územie kraja na zmenu klímy.

Priorita 4

Strategický cieľ 4.1 • Zvýšiť účinnosť strategického riadenia územne vyváženého rozvoja v kraji.

Zdroj: <https://psk.sk/dokument/7a510f60-d00d-425c-abb7-68fa577d944f/stiahnut?force=false>

Adaptačná stratégia na zmenu klímy PSK. Táto stratégia sa zameriava na opatrenia na adaptáciu klímy v Prešovskom kraji. Hoci je primárne environmentálna, jej implementácia môže mať vplyv aj na sociálnu ekonomiku, najmä v oblastiach ako zamestnanosť v zelených technológiách a rozvoj udržateľných komunití.

V roku 2024 boli aktívne niektoré okresné úrady v Prešovskom samosprávnom kraji ktoré formou finančnej podpory z Akčných plánov pre najmenej rozvinuté regióny podporili niektoré samosprávy, podnikateľské subjekty v PO kraji, ktoré sa zapojili do výziev OÚ pre najmenej rozvinuté regióny.

Pracovníci RC SE PO nadviazali aktívnu spoluprácu s každým prednostom OÚ v PO kraji s cieľom ozrejmiť potrebu podpory sociálnych podnikov aj cez tieto Akčné plány. Môžeme konštatovať, že za minulý rok bolo jasne vidieť, že už aj samotné výzvy boli cez OÚ postavené na rozvoj a mohli sa o NFP uchádzať aj RSP či podniky so sociálnym dopadom.

Keďže v roku 2024 už nebola aktívna investičná pomoc pre RSP, samotní konatelia sa snažili využívať aj iné dostupné zdroje na rozbeh podnikania, či na zakúpenie nevyhnutného hmotného majetku na výkon svojej činnosti.

Niektoré z RSP dostali NFP najmä na nákup strojového a materiálového vybavenia.

Úspešní žiadatelia z radov RSP v PO kraji za rok 2024:

1. SOCIAL FOOD, s.r.o., r.s.p.
2. Dravecké služby, s.r.o., r.s.p.
3. STAVENEC BYSTRÉ, s.r.o., r.s.p.
4. Rozvoj Krížovej Vsi, s.r.o. "registrovaný sociálny podnik"
5. Integrácia, s.r.o.

MAS v PO kraji, ktoré združujú jednotlivé mikroregióny PO kraja mali v minulosti rozpracované projekty na financovanie projektov v jednotlivých lokalitách, ale v roku 2024 sú zväčša v latentnej fáze, plnia funkciu združovania mikroregiónov.

Na základe Národných priorít Agendy 2030 bol spracovaný dokument „Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030“, z ktorej vychádza aj PSK v novom programovom období 2021 – 2030.

PSK v rámci kreujúcej sa Rady partnerstva Prešovského samosprávneho kraja a Kooperačných rád strategicko-plánovacích regiónov Prešovského samosprávneho kraja v rámci prípravy Integrovanej územnej stratégie (IUS) pre programové obdobie 2021 – 2030 deklaruje aj rozvoj a podporu sociálneho podnikania v PO kraji.

Sieť integračných centier PSK sa zameriava v spolupráci s rôznymi aktérmi (ako napr. Prešovská univerzita, Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny, tretí sektor, Úrad splnomocnenca vlády pre rómske komunity a ďalších) na kľúčové projekty, s ďalšími podpornými projektami v oblasti sociálnych inovácií, funkčného systému vzdelávania druhej šance či podporovaného bývania pre osoby so zdravotným znevýhodnením na:

- vytvorenie siete integračných regionálnych centier PSK v súvislosti s priblížením a zaradením príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva na trh práce,
- Vytvorenie siete a systému získania odbornej kvalifikácie a rekvalifikácie dospelých nezamestnaných príslušníkov znevýhodnených skupín obyvateľstva,
- Klaster sociálnej ekonomiky PSK - sieť aktérov sociálnej ekonomiky na území Prešovského samosprávneho kraja.

Kľúčoví aktéri a partneri sociálnej ekonomiky v danom kraji

1. Prešovský samosprávny kraj – hlavný regionálny správny orgán, ktorý vytvára strategické rámce a podporuje rozvoj sociálnej ekonomiky cez rôzne programy a granty. Zabezpečuje koordináciu rozvojových projektov a podporu miestnych iniciatív.
2. Obce a mestá PSK – miestne samosprávy sú kľúčovými aktérmi pri implementácii sociálnej ekonomiky priamo v teréne. Zapájajú sa do tvorby a realizácie lokálnych rozvojových stratégií, často v partnerstve s krajom a mimovládnyimi organizáciami.
3. Agentúra regionálneho rozvoja PSK
4. Regionálne rozvojové agentúry pri OÚ PO kraja
5. Regionálne poradenské a informačné centrum Prešov
6. OÚ PSK
7. Regionálne UPSVAR
8. MAS pri mikroregiónoch PO kraja
9. SBA
10. ZMOS
11. MIRRI – regionálna kancelária
12. ÚVO
13. Úrad splnomocnenca pre rómske komunity
14. Plán obnovy
15. Inovačno – partnerské centrum.
16. Prešovská univerzita.

Zhodnotenie ekosystému sociálneho podnikania v danom kraji a trendy jeho rozvoja

V Prešovskom kraji s najvyšším počtom obyvateľov v rámci všetkých krajov v SR je spomedzi 13 okresov **medzi NRO zaradených až 9 okresov:**

Bardejov, Stará Ľubovňa, Kežmarok, Levoča, Medzilaborce, Sabinov, Stropkov, Svidník, Vranov nad Topľou.

V kraji je najvyššia pôrodnosť, dosahuje sa po Bratislavskom kraji (údaje štatistického úradu za rok 2011 – 2020) **najvyšší prirodzený prírastok**, z ktorého väčšiu časť tvorí prírastok **rómskeho obyvateľstva** v marginalizovaných oblastiach.

V Prešovskom kraji vznikla pomyselná hranica, ktorá oddeľuje severovýchodnú časť kraja, v ktorej badáme prirodzený úbytok obyvateľstva a naopak na juhozápadnú časť, kde je viditeľný prirodzený prírastok obyvateľstva.

V lokalitách s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva v PO kraji identifikujeme špecifické problémy oproti iným krajom SR, a to: nízke, často ani základné vzdelanie, vysokú nezamestnanosť, závislosti, kriminalitu, nízku životnú úroveň bez prístupu k základným životným potrebám ako je prístup k vode, k bývaniu, vzdelaniu atď. Takmer 90 000 Rómov žije na okraji alebo mimo obce. Približne 22 000 Rómov obýva koncentrácie vo vnútri obcí. Až dve tretiny Rómov v okrese Kežmarok a 40 % Rómov v okrese Levoča žije mimo obce. V okrese Stará Ľubovňa žije 90 % Rómov na okraji obce.

Aj toto sú faktory, ktoré by mali ovplyvňovať hlavné trendy rozvoja sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov v PO kraji.

Za 35 rokov, aj napriek mnohým projektom, obrovským financiám sa tieto problémy nepodarilo odstrániť.

Vo vekovom zložení sa znižuje podiel predproduktívnej zložky a narastá počet obyvateľov v produktívnom a poproduktívnom veku. Priemerný vek obyvateľstva v Prešovskom kraji sa zvýšil a k 31.12.2020 je na úrovni 39,05 rokov. Pri pohľade na vývoj priemerného veku obyvateľstva vykazuje Prešovský kraj od roku 2011 nepretržite zvyšujúci sa priemerný vek. Intenzívne starnutie obyvateľstva bude mať však závažné dopady na vývoj celej spoločnosti. Najviac sa spomína sociálne a zdravotné zabezpečenie, starnutie obyvateľstva však ovplyvní aj vzdelávací systém, bytovú politiku, oblasť služieb a tvorbu infraštruktúry. Novou a veľmi významnou skutočnosťou je, že starnutie vo zvýšenej miere zasiahne obyvateľstvo v produktívnom veku.

Ekonomické zaťaženie produktívneho obyvateľstva neproduktívnym obyvateľstvom sa začne zvyšovať. Stane sa tak po období skoro 50-ročného klesajúceho trendu. Je to vážny signál pre trh práce.

Údaje vzdelanostnej štruktúry obyvateľstva boli najnovšie sledované pri sčítaní obyvateľov, domov a bytov v roku 2021. Z dostupných údajov z roku 2021 má 83 % obyvateľstva v Prešovskom kraji aspoň základné vzdelanie. Vysoký podiel obyvateľov bez vzdelania môže súvisieť s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva z MRK vo väčšine okresov. Podiel obyvateľstva so základným vzdelaním narástol oproti sčítaniu z roku 2011 o 6,88 %.

Vývojový trend migrácie je v Prešovskom kraji za poslednú dekádu nepriaznivý. V kraji pozorujeme odliv produktívnej zložky obyvateľstva do iných krajov Slovenska alebo zahraničia PSK má dlhodobou negatívne saldo migrácie a najvyššiu negatívnu migráciu obyvateľstva. Hrubá miera emigrácie sa v Prešovskom kraji za poslednú dekádu pohybovala v priemere na úrovni 4,85 ‰ a hrubá miera imigrácie v priemere na úrovni 3,11 ‰. **Pre rozvoj PSK je dôležité vytvoriť podmienky pre motiváciu obyvateľov chcieť pracovať, žiť v PSK a podieľať sa na rozvoji PSK.**

Práceschopné obyvateľov PSK, ktoré nenachádza prácu podľa svojho vzdelania a schopností, končí v evidencii nezamestnaných alebo odchádza za prácou do okolitých regiónov a krajín. PSK má najväčší počet evidovaných nezamestnaných medzi krajinami. Ponuka voľných pracovných miest v štruktúre pokrývajúcej potreby voľnej pracovnej sily z PSK spolu s atraktívnou úrovňou mzdy je významným faktorom, ktorý ovplyvňuje odliv pracovnej sily z PSK. Z dostupných štatistických údajov z roku 2020, tvorí v Prešovskom kraji slovenská národnosť 83,60 %. Najviac zastúpenou národnostnou menšinou sú Rómovia, ktorí podľa oficiálnych údajov tvoria 5,50 %. Rusínska národnostná menšina je tvorená 2,99 %.

Ďalšie ukazovatele, ktoré ovplyvňujú rozvoj územia je príslušnosť k menšine, k cirkvi, ktoré si vytvárajú ešte stále dosť uzavreté spoločenstvá, ktoré rigidne pristupujú k zmene myslenia či prijímania inakosti. Tento generačne podmienený jav spôsobuje neochotu spolupracovať s inými komunitami.

Medzi hlavné trendy rozvoja sociálneho podnikania v PO kraji, ktoré vychádzajú zo stále pretrvávajúcich problémov a ktoré identifikujeme pri návštevách regiónov sú:

- Využitie prírodného, kultúrneho potenciálu na rozvoj cestovného ruchu a kúpeľníctva.
- Využitie zdrojov – poľnohospodárska pôda, sady a pod. na rozvoj a zamestnanosť v poľnohospodárstve.
- Možnosť vytvárania tzv. „zelených“ pracovných miest zameraných napríklad na obnovu mokradí a ďalších vodozádržných opatrení, odstraňovanie invázných druhov rastlín, údržbu drevín rastúcich mimo lesa, starostlivosť o zanedbané a nevyužívané priestranstvá a podobne.
- Kultúrne, historické a prírodné bohatstvo, bohaté tradície, konanie festivalov, existencia kultúrnych a vojenských pamiatok.
- Celý PO kraj má výhodné cezhraničné prepojenie s Poľskom, kde je možné rozvíjať aj cezhraničnú spoluprácu nielen samospráv, ale aj na rozvoj cestovného ruchu.
- Tvorba lokálnych ekonomík.
- Vzdelávanie v súlade s potrebami trhu práce. Zvyšovanie a zmena zručností pracujúcich osôb v dôsledku technologických a iných zmien na trhu práce.
- Potreba podpory duálneho vzdelávania.
- Sociálno-ekonomická integrácia migrantov z Ukrajiny môže nahradiť chýbajúcu vysokokvalifikovanú pracovnú silu v lokalitách s nedostatkom kvalifikovanej pracovnej sily.
- Rozvoj celoživotného vzdelávania, intenzívnejšej spolupráce medzi podnikmi a vzdelávacím systémom na všetkých úrovniach a lepšieho napojenia programov odbornej prípravy a rekvalifikácie na súčasné a budúce potreby trhu práce.
- Podpora duálneho vzdelávania.
- Pre udržanie mladých v regióne je nevyhnutné budovať nájomné bývanie.

Ako najdôležitejšie sa javí vytváranie partnerstiev v rámci mikroregiónov a taktiež aj cezhraničné.

Legislatívnu podporu v rámci Zákona č. 112/2018 Z.z. o sociálnej ekonomike a sociálnom podnikaní možno považovať za dostatočnú, najmä po prijatí novely zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch.

Výhodou pre rozvoj sociálnej ekonomiky a sociálnych podnikov by bol aj dobrý príklad VÚC Prešov, ak by po vzore BBSK a KSK mal vytvorený svoj vlastný sociálny podnik. PSK by mal z prvej ruky potreby RSP, na ktoré by aj u ostatných sociálnych podnikov vedel aktuálne reagovať.

Analýza potenciálu kraja pre sociálne podnikanie

Prešovský kraj je jedným z najväčších a najľudnatejších regiónov Slovenska, s významnou časťou obyvateľstva žijúcou vo vidieckych oblastiach. Vysoký podiel staršej populácie a znevýhodnených skupín (napr. nezamestnaní, osoby so zdravotným znevýhodnením) vytvára priestor pre sociálne podnikanie zamerané na sociálnu inklúziu a zamestnanosť týchto skupín.

Región dlhodobo čelí vyššej nezamestnanosti ako celoštátny priemer, čo podporuje potrebu alternatívnych a inkluzívnych pracovných príležitostí prostredníctvom sociálnych podnikov.

Z hľadiska ekonomického potenciálu prevládajú tradičné odvetvia. Silná prítomnosť poľnohospodárstva, lesníctva, remesiel a ľahkého priemyslu vytvára príležitosti pre sociálne podniky zamerané na tradičné produkty a služby s pridanou hodnotou (napr. ekologické produkty, remeselné výrobky). Región je charakteristický značným podielom malých a stredných podnikateľských subjektov, ktoré sú kľúčovým prvkom lokálnej ekonomiky.

Geografická poloha kraja je strategicky výhodná, keďže umožňuje rozvoj cezhraničnej spolupráce v oblasti cestovného ruchu. Táto poloha otvára možnosti pre budovanie synergických partnerstiev so susednými štátmi, čím sa posilňuje konkurencieschopnosť.

Existencia regionálneho centra sociálnej ekonomiky, miestnych rozvojových skupín, univerzít, neziskových organizácií poskytuje podporu v oblasti poradenstva, vzdelávania a kapacitného budovania. Dobré prepojenie medzi verejným sektorom, neziskovými organizáciami a podnikateľskou sférou vytvára priaznivé podmienky pre vznik a udržanie sociálnych podnikov.

Z dôvodu dlhoročnej osvetovej realizovanej regionálnym centrom sociálnej ekonomiky je rastúci záujem o sociálne podnikanie medzi miestnymi aktérmi a komunitami, čo prispieva k rozvoju trhu a podpore spoločensky zodpovedného podnikania.

Nevyhnutným predpokladom pre fungovanie sociálnej ekonomiky je legislatívny rámec, ktorý vytvára podmienky pre systematickú podporu sociálnych podnikov a zároveň prispieva k implementácii princípov sociálnej inklúzie a udržateľného rozvoja.

Regionálne centrum sociálnej ekonomiky v Prešove možno považovať za kľúčového aktéra v oblasti podpory sociálneho podnikania, keďže zabezpečuje metodickú a odbornú podporu pre vznik a fungovanie sociálnych podnikov.

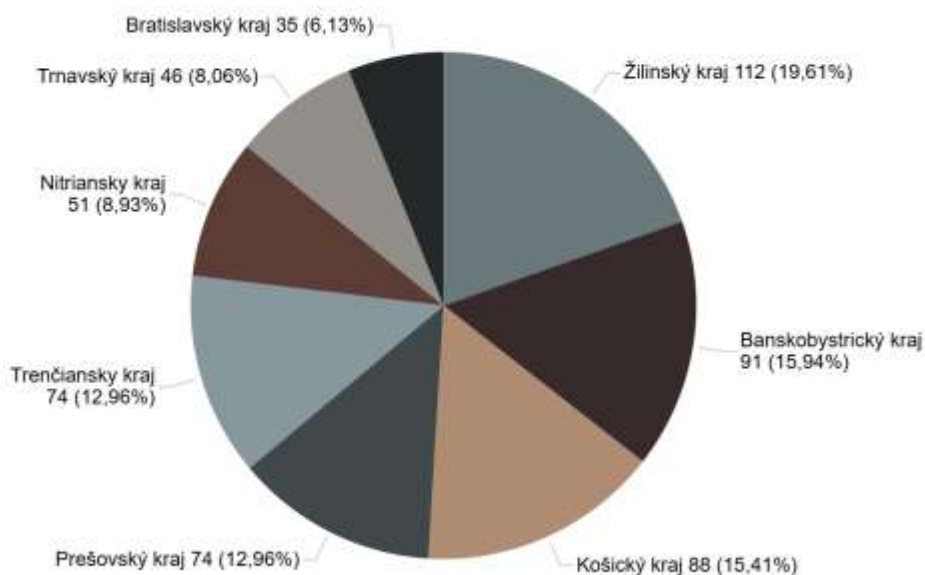
Za výzvy a bariéry možno považovať nedostatok finančných zdrojov na rozbeh podnikateľskej činnosti ako aj absencia zdatných manažérov, ktorých odborná podpora je v rámci podnikania dôležitá. Taktiež sa bariérou sociálneho podnikania možno považovať nízku informovanosť z hľadiska možností a prínosov sociálneho podnikania medzi potenciálnymi aktérmi – motivácia obcí a miest ako aj ostatných aktérov k spoločensky zodpovednému verejnemu obstarávaniu.

Nevýhodou v rámci PSK je slabo rozvinutá infraštruktúra, ktorá negatívne ovplyvňuje hospodársky potenciál a dostupnosť služieb. Výrazné disparity v oblasti hospodárskeho rozvoja poukazujú na nerovnomerné rozloženie investícií a ekonomických aktivít. Prítomnosť tzv. „hladových dolín“ predstavuje sústredené územia s výrazným sociálno–ekonomickým deficitom a nízkou kvalitou života z dôvodu nedostatku vhodných pracovných príležitostí rastie nezamestnanosť a tým aj nemožnosť realizácie na miestom pracovnom trhu.

2.2 SÚČASNÁ SITUÁCIA V SOCIÁLNO M PODNIKANÍ V DANOM KRAJI

Táto podkapitola sa zameriava na aktuálnu situáciu v oblasti sociálneho podnikania v Prešovskom samosprávnom kraji. Analyzuje stav a dynamiku sociálnych podnikov kraja, prehľad počtu zamestnancov a ich štruktúru v rámci kraja ako aj využívanie nástrojov priamej a nepriamej podpory jednotlivými registrovanými sociálnymi podnikmi.

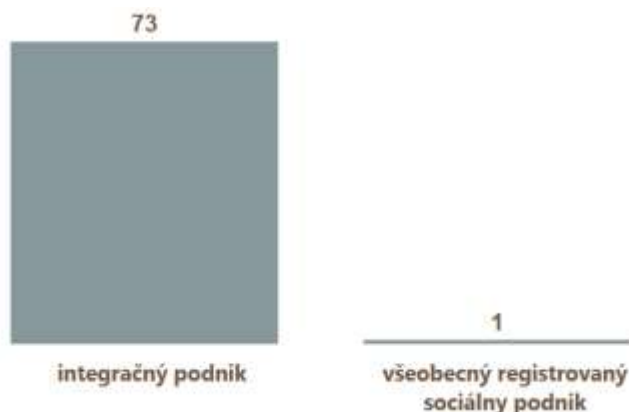
Graf č. 1: Počet RSP v jednotlivých krajoch SR k 31.12.2024

Zdroj: Register sociálnych podnikov MPSVR SR

Na grafe č. 2 je znázornený počet RSP podľa druhu v Prešovskom kraji k 31.12.2024. Môžeme konštatovať, že v rámci Prešovského samosprávneho kraja pôsobí 73 registrovaných sociálnych podnikov – integračných a 1 registrovaný sociálny podnik – všeobecný.

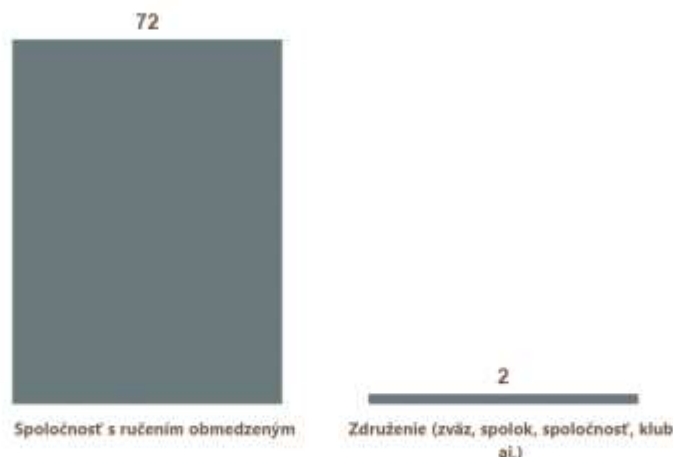
Graf č. 2 : Počet RSP podľa druhu v danom kraji k 31.12.2024

Zdroj: Register sociálnych podnikov MPSVR SR

Graf č. 3 zobrazuje počet RSP podľa právnej subjektivity v rámci Prešovského samosprávneho kraja k 31.12.2024, kde je znázornené, že 72 subjektov sociálnej ekonomiky si zvolilo právnu formu obchodnej spoločnosti – spoločnosť s ručením obmedzeným a 2 registrované sociálne podniky si zvolili právnu formu – občianske združenie.

Graf č. 3 : Počet RSP podľa právnej subjektivity v danom kraji k 31.12.2024

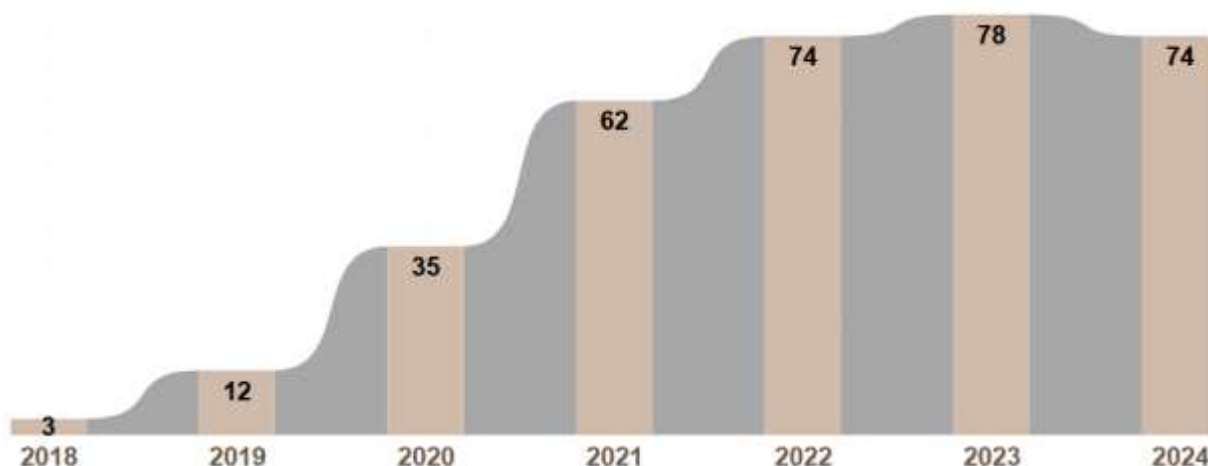

Zdroj: Register sociálnych podnikov MPSVR SR

Na grafe č. 4 je zobrazený vývoj počtu vzniknutých RSP v Prešovskom samosprávnom kraji k 31.12.2024. Od roku 2018 až do roku 2023 môžeme zaznamenať dynamický nárast počtu registrovaných sociálnych podnikov. Od troch podnikov v roku 2018 až po sedemdesiatosem podnikov v roku 2023. Tento nárast znamená výrazné rozšírenie sociálneho podnikania v Prešovskom kraji počas sledovaného obdobia. Najvýraznejší nárast je medzi rokmi 2019 a 2021 (z 12 na 62 RSP) čo naznačuje silnú expanziu v tomto období.

V roku 2024 mierne poklesol počet RSP z 78 na 74. Tento pokles je spôsobený faktormi ako je zrušenie niektorých podnikov, prípadne vrátenie štatútu a následne oneskorené registrovanie nových podnikov. Pokles však nie je dramatický a počet RSP ostáva na vysokej úrovni. Po vysokom náraste v uplynulých rokoch v posledných 3 rokoch dochádza k stabilizácii trhu v rámci sociálneho podnikania a sociálne podnikanie v Prešovskom samosprávnom kraji sa začína stabilizovať.

Graf č. 4: Vývoj počtu vzniknutých RSP v danom kraji k 31.12.2024

Zdroj: Register sociálnych podnikov MPSVR SR

Graf č. 5 znázorňuje počet registrovaných sociálnych podnikov podľa právnej subjektivity v Prešovskom samosprávnom kraji so vznikom v roku 2024. Môžeme konštatovať, že všetky podniky, ktoré vznikli v roku 2024 majú právnu subjektivitu obchodných spoločností – s.r.o.

Graf č. 5 : Počet RSP podľa právnej subjektivity v danom kraji vzniknutých v roku 2024

Právna forma ● Spoločnosť s ručením obmedzeným

Zdroj: Register sociálnych podnikov MPSVR SR

Tab. č. 7 Zoznam RSP so zrušeným/vráteným štatútom RSP k 31.12.2024 a dôvody zrušenia/vrátenia štatútu (len za rok 2024, nie sumárne)

Názov subjektu	zrušený/vrátený štatút RSP	Druh RSP	Dôvod zrušenia/vrátenia štatútu
Romade Manufacturing, s.r.o.	vrátený	integračný	Odbytové ťažkosti/ nenaplnenie 30%
FEBA-ECO, s.r.o.	vrátený	integračný	Dôvod neuvedený
ATILA GEŇA, s.r.o.	zrušený	integračný	Sankčné zrušenie štatútu – nedoplatky
Obecný podnik Jedľová, s.r.o.	zrušený	integračný	Sankčné zrušenie štatútu – nedoplatky
Obecný podnik Červenica, s.r.o.	zrušený	integračný	Sankčné zrušenie štatútu – nedoplatky
Fruit and berry products, s.r.o.	zrušený	integračný	Sankčné zrušenie štatútu – nedoplatky
Sociálny podnik Jarovnice	vrátený	integračný	Ukončenie podnikateľskej činnosti
PROTEKTA, s.r.o., r.s.p.	vrátený	integračný	Ukončenie podnikateľskej činnosti
Obecný podnik Beloveža, s.r.o.	vrátený	integračný	Dôvod neuvedený
Jana Bezegová ROBEN r.s.p.	vrátený	integračný	Ukončenie podnikateľskej činnosti

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II – RC SE

V tabuľke č. 7 je uvedený zoznam registrovaných sociálnych podnikov so zrušeným resp. vráteným štatútom RSP k 31.12.2024. V roku 2024 až 10 registrovaných sociálnych ukončilo svoju činnosť. Väčšina subjektov má štatút vrátený (6 subjektov). Štyri subjekty majú štatút zrušený sankčne, kvôli nedoplatkom. Štyri subjekty sa rozhodli ukončiť svoju činnosť a vrátili štatút. 2 subjekty štatút vrátili bez udania dôvodu.

Tab. č. 8 Prehľad zamestnancov v RSP v SR podľa krajov k 31.12.2024

Samosprávny kraj	Počet zamestnancov podniku	z toho znevýhodnení	z toho zraniteľní	z toho zdravotne znevýhodnení	uznaná za invalidnú	lekársky posudok
Banskobystrický SK	1541	110	3	949	827	122
Bratislavský SK	420	7	5	283	249	34
Košický SK	1367	177	4	687	598	89
Nitriansky SK	549	61	5	335	281	54
Prešovský SK	790	176	0	354	301	53
Trenčiansky SK	1008	21	7	593	501	92
Trnavský SK	505	17	4	343	307	36
Žilinský SK	1644	30	5	1111	886	225
Celkom	7824	599	33	4657	3952	705

Zdroj: Štatistika MPSVR SR

V tabuľke č. 8 je uvedený prehľad zamestnancov v RSP v SR podľa krajov. S fokusom na PSK môžeme konštatovať, že počet zamestnancov v podnikoch tvorí 10,1% v rámci celej SR. Z celkového počtu znevýhodnených, zamestnávajú podniky v rámci PSK 29,4% znevýhodnených a 7,6% zdravotne znevýhodnených v rámci SR.

PSK sa podieľa takmer tretinou na celkovom počte znevýhodnených osôb zamestnaných v RSP na Slovensku (176 z 599).

Veľký podiel zdravotne znevýhodnených (354 osôb – 44,8% zamestnancov RSP v rámci PSK). Až 301 z nich je uznaných za invalidných, čo poukazuje na dôležitý prínos RSP – poskytovanie pracovných príležitostí tým, ktorí ich na bežnom trhu práce nenájdu.

V rámci RSP v Prešovskom samosprávnom kraji nebola zamestnaná žiadna osoba z kategórie zraniteľných osôb.

V porovnaní s inými krajinami, registrované sociálne podniky v rámci PSK sú stredne veľkým zamestnávateľom. Najviac osôb zamestnávajú registrované sociálne podniky v Žilinskom

samosprávnom kraji a najmenej v Banskobystrickom samosprávnom kraji, čo reflektuje rozdiely v podnikateľskom prostredí a diverzifikácií príležitostí podľa špecifickosti jednotlivých krajov.

Na základe vyššie uvedeného môžeme konštatovať, že registrované sociálne podniky v rámci PSK zohrávajú dôležitú úlohu v zamestnávaní znevýhodnených a zdravotne znevýhodnených osôb. Zároveň, však RSP nevykazujú žiadnu aktivitu pri zamestnávaní zraniteľných osôb, čo predstavuje priestor pre zlepšenie a prípadnú diverzifikáciu skupín.

Tab. č. 9 Prehľad zamestnancov v RSP v danom kraji podľa právnej subjektivity podnikov k 31.12.2024

Popis	RSP v Prešovskom kraji podľa právnej subjektivity					Spolu
	OZ	NO	FO	OS	Družstvo	
Počet RSP	2	0	0	72	0	74
Počet zamestnancov celkom	9	0	0	781	0	790
z toho znevýhodnení	0	0	0	176	0	176
z toho zraniteľní	0	0	0	0	0	0
z toho zdravotne znevýhodnení	8	0	0	348	0	356
uznaná za invalidnú	8	0	0	295	0	303
lekársky posudok	0	0	0	53	0	53

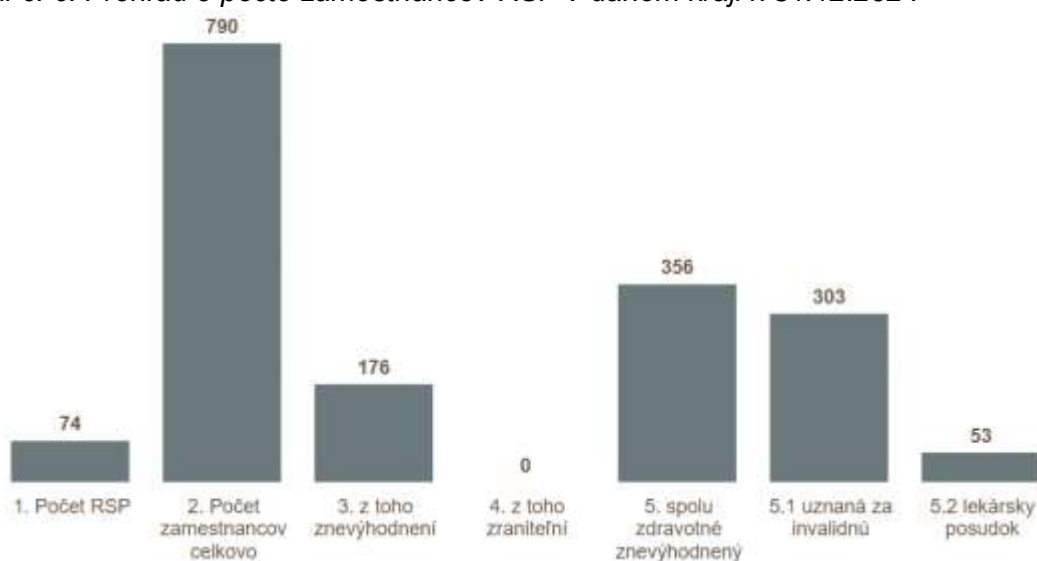
Zdroj: Štatistika MPSVR SR

V tabuľke č. 9 je uvedený prehľad zamestnancov v RSP v danom kraji podľa právnej subjektivity podnikov. Väčšina registrovaných sociálnych podnikov (72 z 74, teda 97%) v Prešovskom kraji má právnu formu obchodnej spoločnosti. Tieto podniky zamestnávajú takmer všetkých zamestnancov (781 z 792), čo potvrdzuje, že obchodná spoločnosť je najviac využívaná právna forma pri zakladaní registrovaných sociálnych podnikov.

Občianske združenia sú zastúpené len 2 podnikmi, ktoré zamestnávajú 9 ľudí. V týchto podnikoch sú zamestnané najmä osoby so zdravotným znevýhodnením uznané za invalidnú (8 z 9 zamestnancov).

V nadväznosti na vyššie uvedenú tabuľku graf č. 6, ktorý znázorňuje grafický prehľad počtu zamestnancov.

Graf č. 6: Prehľad o počte zamestnancov RSP v danom kraji k 31.12.2024

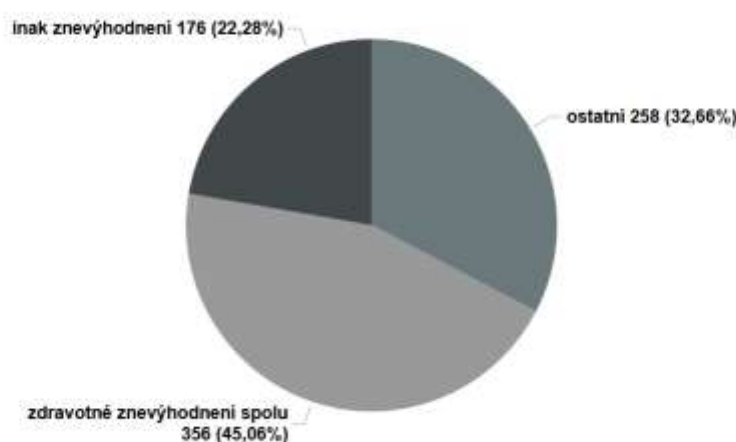

Zdroj: Štatistika MPSVR SR

Na grafe č. 7 je graficky znázornený prehľad o počte ZnO a ZrO v Prešovskom samosprávnom kraji. Najväčšiu skupinu tvoria zdravotne znevýhodnení zamestnanci (45,06%), títo zamestnanci predstavujú takmer polovicu z celkového počtu zamestnancov v registrovaných sociálnych podnikoch, čo ukazuje, že RSP významne prispievajú k integrácii ľudí so zdravotným znevýhodnením na trh práce. Inak znevýhodnení zamestnanci tvoria 22,28%. Ide o osoby so znevýhodnením iného druhu než zdravotného (napr. dlhodobá nezamestnanosť, veková skupina, etnický pôvod, nízke vzdelanie a pod.).

Ostatní zamestnanci tvoria 32,66% podiel – ide o zamestnancov, ktorí sú bez znevýhodnenia. Tretina zamestnancov v RSP nie je klasifikovaná ako znevýhodnená, čo môže prispievať k finančnej a organizačnej stabilite podnikov, a to môže byť kľúčové pre ich udržateľnosť a fungovanie, pretože tieto osoby často poskytujú stabilitu a pomoc v každodennej prevádzke podniku.

Graf č. 7: Prehľad o počte ZnO a ZrO v RSP v danom kraji k 31.12.2024

Zdroj: Štatistika MPSVR SR

V tabuľke č. 10 je uvedené využívanie vybraných nástrojov priamej a nepriamej podpory sociálneho podnikania v danom kraji v roku 2024. Vyrovnávacie príspevky §19b predstavujú dominantný nástroj priamej podpory, ktorá pomáha vytvárať pracovné miesta a podporovať sociálne podniky. V rámci PSK využilo túto možnosť 72 RSP.

Nástroje podpory sociálneho podnikania ako servisné poukážky a výnimky zo zákona o verejnom obstarávaní sú menej využívané, ale stále poskytujú určitú formu podpory. Investičná pomoc nebola v roku 2024 spustená preto tento nástroj nevyužil žiaden RSP. Umiestňovací príspevok nebol podnikmi v PSK v roku 2024 využitý v ani jednom prípade.

Tab. č. 10 Využívanie vybraných nástrojov priamej a nepriamej podpory sociálneho podnikania v danom kraji v roku 2024

Nástroj priamej/nepriamej formy podpory ¹	Počet RSP	Počet dohôd	Počet prac. miest	Počet predaných poukážok		Celková výška schváleného príspevku/EUR
				modré	ružové	
Znížená DPH	67	-	-	-	-	-
Úľavu na dani z príjmu	49	-	-	-	-	-
Vyrovnávacie príspevky §19b	72	190	719	-	-	8 970 369,62

¹ Údaje o zníženej DPH, úľave na dani z príjmu za rok 2024, výnimkách zo zákona o VO a predaji/prenájme za nižšiu cenu ako je znalecký odhad nie sú verifikované, vychádzajú z informácií poskytnutých od RSP.

Umiestňovacie príspevky §19a	-	-	-	-	-	-
Investičná pomoc ²	-	-	-	-	-	-
Servisné poukážky ³	1	-	-	658	300	11 554
Výnimky zo zákona o VO	11	-	-	-	-	-
Predaj/prenájom nehnuteľnosti za nižšiu cenu ako je ZO	5	-	-	-	-	-

Zdroj: Vlastný zdroj - Metodické štatistické zisťovanie údajov o RSP a štatistika MPSVR SR

Skúsenosť s využívaním jednotlivých finančných a nefinančných nástrojov podpory v kraji

Skúsenosť s využívaním jednotlivých finančných a nefinančných nástrojov podpory v kraji môže výrazne ovplyvniť úspech registrovaných sociálnych podnikov, ich udržateľnosť a schopnosť rásť. Každý nástroj podpory má svoje špecifiká, a to ako sa tieto nástroje využívajú, závisí od rôznych faktorov, ako sú administratívna náročnosť, prístupnosť, schopnosť využívať tieto nástroje pre ich konkrétny typ podnikania.

Vyrovňavacie príspevky §19b sa ukazujú ako veľmi efektívny nástroj priamej podpory, keďže priamo podporujú zamestnávanie osôb so znevýhodnením, ktoré majú sťažený prístup na trh práce. Registrované sociálne podniky vytvorili s podporou tohto nástroja 719 pracovných miest. Príspevky umožnili registrovaným sociálnym podnikom zabezpečiť pracovné miesta pre znevýhodnené skupiny, čo viedlo k pozitívnemu dopadu na komunitu a na samotný regionálny rozvoj. V niektorých prípadoch bola pre menšie sociálne podniky administratívna náročnosť spojená s podávaním žiadostí a vyúčtovaním výzvou.

Servisné poukážky boli využívané len jedným RSP v rámci PSK. Poukážky umožnili odkázaným osobám prístup k službám ako je starostlivosť o domácnosť a záhradu. A na strane druhej podnik bol konkurencieschopnejší vďaka tejto podpore.

Znížená sadzba DPH a úľava na dani z príjmu bola registrovanými sociálnymi podnikmi často využívaná. Tieto nástroje majú významný vplyv na znižovanie prevádzkových nákladov registrovaných sociálnych podnikov. Znížená sadzba DPH a úľava na dani z príjmu umožňujú podnikateľom zamerať sa na raz a rozvoj podnikania. Niektorí podnikatelia však vyjadrili obavy z komplikovanosti daňového systému a potreby prispôsobenia účtovných postupov a napr. nástroj úľavy na dani z príjmu nevyužili.

Investičná pomoc toho času nie je dostupná, takže k využitiu tohto nástroja v roku 2024 nedošlo. Nepriama podpora ako výnimky zo zákona o verejnom obstarávaní – tento nástroj poskytuje výhodu oproti bežným podnikateľom a zjednodušuje proces získavania verejných zákazok. Avšak niektoré podniky uviedli, že aj keď sú tieto výnimky prínosom, v praxi sú málo využívané a najmä verejné inštitúcie nie sú ochotné poskytovať tieto výnimky, čo môže znižovať dostupnosť tohto nástroja.

Posledným z vybraných nástrojov nepriamej podpory je predaj/prenájom nehnuteľnosti za nižšiu cenu – tento nástroj poskytuje sociálnym podnikom možnosť získať priestory na podnikanie za výhodnejších podmienok, čo je obzvlášť dôležité pre podniky, ktoré nemajú dostatočný kapitál na pokrytie nákladov na nehnuteľnosti za trhovú cenu. Využilo ho niekoľko podnikov, ktoré sa rozhodli prenajať si priestory na rozvoj svojich aktivít.

Môžeme konštatovať, že nástroje ako vyrovňavacie príspevky a znížená DPH boli v kraji najviac využívané a prispeli k rozvoju registrovaných sociálnych podnikov, predovšetkým v oblasti zamestnanosti a znižovania prevádzkových nákladov. Niektoré nástroje ako napr. servisné

² RSP, ktoré majú podpísanú dohodu o poskytnutí NFP v rámci projektu NP IPSP v roku 2024.

³ Celková výška schváleného príspevku vyjadruje celkový príspevok za predané poukážky vo výške á 3,00 EUR pri modrých poukážkach a á 5,00 EUR pri ružových poukážkach.

poukážky sa ukázali ako menej využívané, či už z dôvodu administratívnych prekážok alebo z dôvodu nemožnosti využitia na viacero činností.

Tab. č Spolupráca RC SE s inými organizáciami pri poskytovaní informácií a poradenstva a sieťovanie, spolupráca s vysokými a strednými školami, spolupráca v rámci memoránd aj mimo nich v roku 2024

Názov organizácie	Popis spolupráce
Úrady práce v Prešovskom samosprávnom kraji	Konzultácie k problematike vyrovnávacích príspevkov, nastavenie spolupráce v prípade nových žiadateľov.
Prešovský samosprávny kraj	Konzultácia s p. Gavalom a p. Maliňákovou k nadviazaniu ďalšej spolupráce, vytýčenie cieľov v rámci pomoci pre RSP prostredníctvom VÚC. Stretnutie sociálnych podnikateľov iniciované PSK a Svetovou bankou.
RC MIRRI – Regionálne centrum Prešov	Pracovné stretnutia v regiónoch so starostami obcí z dôvodu informovania o sociálnej ekonomike. Pravidelné informačno – koordinačné porady a spolupráca v rámci výziev a našich klientov.
Stále pracovisko ÚVO Prešov	Nadviazanie spolupráce v rámci verejného obstarávania, vyhradených zákazkach výnimiek zo zákona o VO.
Úrad splnomocnenca pre rómske komunity	Nadviazanie spolupráce a hľadanie prienikov a pomoci v oblasti zamestnanosti MRK v RSP.
IPC	Konzultácia k možnostiam rozvoja sociálnej ekonomiky a sieťovanie s aktérmi a subjektami sociálnej ekonomiky.
ZMOS	Regionálne združenia – aktívna účasť na stretnutiach a ich koordinácia procesov v rámci združení .
Okresné úrady PO kraja	Absolvované stretnutia a následná komunikácia s prednostami OÚ PO za účelom nadviazania spolupráce a podpory RSP v jednotlivých okresoch formou financovania z Akčných plánov.
TENENET	Informácie k možnostiam financovania pre sociálnu oblasť z prostriedkov EÚ. Sociálne inovácie. Strategický networking.
ASES	Účasť na stretnutí RSP v rámci PSK, organizovanom ASES.

Zdroj: Vlastný zdroj NP ISE II

3. PRÍKLADY DOBREJ PRAXE VO VYBRANÝCH SOCIÁLNYCH PODNIKOKH V DANOM KRAJI

1. VALÍNEK, s.r.o., registrovaný sociálny podnik

Právna forma: s.r.o.

Typ registrovaného SP: integračný

Oblasť podnikania: Kúpa tovaru na účely jeho predaja konečnému spotrebiteľovi alebo iným prevádzkovateľom živnosti, sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, služieb, výroby, uskutočňovanie stavieb a ich zmien, prípravné práce k realizácii stavby, dokončovacie stavebné práce pri realizácii exteriérov a interiérov, čistiace a upratovacie služby, organizovanie športových, kultúrnych a iných spoločenských podujatí, opracovanie drevnej hmoty a výroba komponentov z dreva, nákladná cestná doprava vykonávaná vozidlami s celkovou hmotnosťou do 3,5 t vrátane prípojného vozidla, vedenie účtovníctva.

Región: okres Stará Ľubovňa

Začiatok činnosti: 1.10.2020

Dátum registrácie SP: 8.9.2020

Zakladateľom registrovaného sociálneho podniku VALÍNEK, s. r. o., registrovaný sociálny podnik je obec Vyšné Ružbachy. Hlavným dôvodom vzniku sociálneho podniku v obci bola potreba vytvárať podmienky pracovných príležitostí pre znevýhodnené skupiny vrátane dlhodobo nezamestnaných a tak pomôcť znižovať nezamestnanosť znevýhodnených obyvateľov obce Vyšné Ružbachy a blízkeho okolia. Založením RSP sme chceli pomôcť tým, ktorých možnosti vycestovať za lepšími pracovnými a finančnými podmienkami sú značne obmedzené.

Tým, že obec ma titul kúpeľného miesta a v poslednej dobe sa tu opäť vracajú nielen miestni, ale aj zahraniční turisti, sú kladené vyššie nároky na zabezpečenie technických služieb. Práve týmto rastom záujmu úmerne vzrastá aj dopyt po ubytovacích zariadeniach a náročnosti údržby verejných priestranstiev.

Dosiahnuté výsledky:

Registrovaný sociálny podnik vznikol v roku 2020. Momentálne zamestnávame 8 zamestnancov, z ktorých 4 z nich sú zdravotne znevýhodnení a 1 bol dlhodobo evidovaný na trhu práce.

Spomenieme niekoľko dosiahnutých výsledkov: rekonštrukcia požiarnej zbrojnice v obci Vyšné Ružbachy, stavebné úpravy vstupnej chodby k čakárni ambulancie, výroba a osadenie odpadových košov, oprava a osadenie verejného osvetlenia, rekonštrukcia chodníka v obci Vyšné Ružbachy, výstavba miestnej komunikácie v obytnej zóne Horbek v obci Vyšné Ružbachy.

Mesačne poskytujeme obci Vyšné Ružbachy údržbu verejných priestranstiev a účtovnícke práce susednej obci Lacková.

Počas našej pôsobnosti sa nám podarilo obstarat' osobný automobil a traktor. V rámci výzvy o poskytnutí regionálneho príspevku sme dňa 12.12.2022 od Ministerstva investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR prijali dotáciu vo výške 28 000,00 € na realizáciu projektu s názvom Obstaranie úžitkového vozidla pre spoločnosť VALÍNEK, s. r. o., registrovaný sociálny podnik a vďaka tejto výzve sme obstarali automobil značky Iveco Daily pre zjednodušenie práce našim zamestnancom.

Plánované ciele a udržateľnosť:

Naším cieľom je pokračovať v rozširovaní svojich činností. Podľa finančných možností a potreby plánujeme zamestnávať nových znevýhodnených zamestnancov a osoby, ktoré majú problém uplatniť sa na trhu práce.

Taktiež veríme, že sa nám počas celej našej pôsobnosti podarí zrekonštruovať budovu Kráter pri obecnom úrade, ktorá kedysi slúžila ako ubytovacie zariadenie a momentálne chátka.

Veríme, že v blízkej spolupráci s obcou budeme naďalej rozvíjať našu obec a poskytovať čo najväčšie portfólio našich služieb pre občanov a okolité obce.

3. SOCIAL FOOD, s.r.o.

Právna forma: s.r.o.

Typ registrovaného SP: integračný

Oblasť podnikania: Kúpa tovaru na účely predaja konečnému spotrebiteľovi (maloobchod) alebo iným prevádzkovateľom živnosti. Predaj a rozvoz potravín k spotrebiteľovi, sprostredkovateľská činnosť v oblasti obchodu, služieb, výroby, skladovanie a pomocné činnosti v doprave

Región: okres Stará Ľubovňa a Stropkov

Začiatok činnosti: 21.8.2023

Dátum registrácie: 12.9.2022

Dôvody/motivácia vzniku sociálneho podniku: Zakladateľom obchodnej spoločnosti p. Marián Bujdoš. Vytvorením registrovaného sociálneho podniku reagoval na potreby obyvateľov, ktorí nemali prístup k základným potravinám. Pokrýva potreby obyvateľstva v 13 obciach okresu Stará Ľubovňa, kde sa nenachádza kamenná predajňa so základnými potravinami, a to prostredníctvom rozvozu priamo k zákazníkovi, čo zabezpečuje zároveň aj nárast zamestnanosti v okrese z dôvodu vytvorenia nových pracovných miest pre občanov so znevýhodnením.

Dosiahnuté výsledky: Registrovaný podnik funguje iba necelé 2 roky. V rámci činnosti sociálneho podniku zamestnáva 6 zamestnancov. V súčasnosti zabezpečuje rozvoz potravín v 13 obciach okresu Stará Ľubovňa. Pre obce v okrese Stará Ľubovňa bez kamennej predajne je určený harmonogram pravidelného rozvozu potravín, tzv. „pojazdné potraviny“ a pre všetky obce v rámci okresu Stará Ľubovňa mimo stanoveného harmonogramu na základe telefonickej objednávky. Okrem potravín dovezie lieky, vezme nabrúsiť pílu, dláta, vynesie nákup až pred dvere a niektorí obyvatelia jeho príchod vnímajú aj ako spoločenskú udalosť.

Plánované ciele a udržateľnosť: Registrovaný sociálny podnik SOCIAL FOOD, s.r.o. sa aj naďalej plánuje venovať už prevádzkovej činnosti v oblasti rozvozu potravín a v súčasnosti plánuje rozšírenie prevádzky do okresu Stropkov, kde chce otvoriť kamennú predajňu a taktiež „pojazdné potraviny.“

ZOZNAM ZDROJOV:

- Zákon č. 112/2018 Z. z. o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch
- Štatistický úrad SR - www.statistics.sk
- Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Bratislava - <https://www.upsvr.gov.sk/>
- Prešovský samosprávny kraj - <https://psk.sk/>
- MPSVR SR
- Register sociálnych podnikov - MPSVR SR